

EEN VIER-KASTELEN-ROUTE

Fietsen langs de zonovergoten Schelde

Kasteel d'Ursel Hingene

De Schelde is voor Vlaanderen wat de Rijn en de Maas zijn voor Nederland. Zonder de Rijn geen Maasvlakte, zonder de Schelde geen Antwerpen. Economisch en strategisch is de Schelde van uitzonderlijk belang. Rick de Leeuw en Maartje Elants maken een tweedaagse fietstocht langs vier kastelen aan de boorden van de Schelde. En meren aan bij graaf John II de Marnix de Sainte Aldegonde, die op zijn 28ste een kasteel erfde.

TEKST: RICK DE LEEUW | BEELD: MAARTJE ELANTS

Met een warme bries in de rug beginnen we onze tocht vanuit Dendermonde, waar rivier de Dender uitmondt in de Schelde en waar we een fraaie kamer hebben geboekt bij een B&B. We fietsen in westelijke richting naar Laarne, niet ver van Gent, met een picknickmand op de bagagedrager. We hadden goede dingen gehoord over het restaurant van het kasteel van Laarne, maar uitgerekend deze week is het wegens vakantie gesloten. Ons plan is nu om eerst te picknicken met een mooi uitzicht op het kasteel en het daarna te bezoeken. De grote kasteeltuin biedt een schitterend decor en net als we ons afvragen waarom niet meer mensen op dit idee zijn gekomen, zien we het bord waarop de reden te lezen staat: verboden te picknicken. Als we de perfecte staat van het gazon en de onberispelijk geschoren hagen bekijken, begrijpen we ook waarom. ▶

Maartje en Rick. Fietsen geparkeerd, even genieten van het magnifieke uitzicht

Flikflooiën

Na een fijne picknick aan de Schelde melden we ons een uur later dan gepland bij de ontvangstbalie, waar een gids ons al staat op te wachten. Marie-Jeanne is geboren in Laarne en heeft na haar pensionering haar interesse voor geschiedenis vrij baan gegeven. In de zaal boven de kapel vertelt ze levendig over de gruwelen gedurende de heksenprocessen, waarbij vier argeloze dorpelingen werden geketend en letterlijk het vuur aan de schenen werd gelegd om ze tot een bekentenis te dwingen. De giftige cocktail van vrouwenhaat, leugens en jaloezie die vierhonderd jaar geleden Laarne in zijn greep had, heeft nu geleid tot een eerherstel in de vorm van een kleine plaquette aan de muur. Zo venijnig als de vroege 17de eeuw was, zo vrolijk ging het er in de eeuw daarvoor aan toe. Een metershoog wandkleed in de grote zaal bewijst dat met een feestelijk tafereeltje. Terwijl de knecht rechts nieuw hout voor de haard komt brengen, zijn de koppeltjes links al flink aan het flikflooiën. De gastheer kijkt zijn eega veelbetekenend aan en het duurt waarschijnlijk niet lang meer voor ook zij zich vol overgave gaan mengen in dit liefdevolle gezelschapsspel. De schalkse glimlach van de nijvere naaistertjes rechts op de voorgrond is veelbetekenend.

Enthousiasme

Kasteelbezoek maakt dorstig, vinden we, dus hebben we wel een drankje

verdiend voor we terug naar Dendermonde fietsen. Ooit heb ik in Laarne een geweldige avond beleefd in De Wastobbe maar op zoek naar nieuwe adressen besluiten we iets te drinken bij het tegenovergelegen café 't Gemaksken. Met open mond staan we op de drempel, het interieur is op z'n minst overweldigend te noemen. Waardin Conny vertelt ons dat ze het café zo'n tien jaar geleden overgenomen heeft. "Het was een ruïne," lacht ze. De vorige uitbaatster had het café maar liefst 76 jaar opengehouden, en al die tijd was er weinig veranderd. De sfeer van 't Gemaksken ademt een gemoedelijkheid van lang vervlogen tijden en ook de prijzen van de drankjes doen denken aan onze jeugd. "Veel van wat hier aan de muur en het

plafond hangt, heb ik van klanten gekregen. Een verzameling bierviltjes, oude muziekbladen, beeldjes van Elvis Presley, ik reageerde altijd en overall enthousiast op." Het resultaat van al dat enthousiasme is een café waar je nooit uitgekeken raakt. Nadat we met enkele stamgasten nader kennis hebben gemaakt en de motorfiets van een van hen hebben bewonderd, een BSA uit 1935 die na langdurig proberen ook daadwerkelijk start, nemen we afscheid en vinden na enig zoeken de Schelde terug.

Sexappeal

Fietsen langs de Schelde betekent ook dat je af en toe van oever wilt wisselen. Bij gebrek aan een brug kan een veerpont dan soms uitkomst bieden. In Baasrode ligt de Maiandros II, genoemd naar de Griekse riviergod Meander, aangemeerd te wachten. De veerman is Koenraad, een stoere zeebonk van achter in de veertig, die al sinds zijn 15de jaar op het water werkt. "Mijn ouders waren schippers op de binnenvaart," vertelt hij met een twinkelen in zijn ogen. "Bij ons aan boord leer je meer dan op school," zeiden ze, "en ze hadden gelijk." Erts laden in Rotterdam, de Rijn op en de

De sfeer van café 't Gemaksken ademt een gemoedelijkheid van lang vervlogen tijden

De Maiandros II met links veerman Koenraad

Donau af naar Bratislava en met een ruim vol graan terug. Een prachtig en avontuurlijk leven. Later kocht hij zelf een schip en nu is hij sinds zeven jaar veerman hier in Baasrode. Een levendig dorp waar hij na een reizend bestaan met zijn vrouw probeerde vaste grond onder de voeten te krijgen. Het huwelijk hield niet lang stand. "Schippers hebben een onweerstaanbaar sexappeal," grijnst hij, terwijl hij de kabeltrossen uitgooit. Het gras aan de overkant lijkt inderdaad nét iets groener.

Gulle hand

Koenraad raadt ons aan om te gaan dineren bij 't Ateljeeken in Vlassen-

broek, een dorpje aan de Schelde niet ver van Dendermonde. Helaas blijkt het vandaag gesloten maar gelukkig heeft het kleine Vlassenbroek meer dan één restaurant. Bij D'Oude Pomp aan de andere kant van de straat serveren ze naast een heerlijke steak met frieten ook de lokale specialiteit: paling in het groen. De met gulle hand geschonken Westmalle trippel smaakt daar na een lange dag verontrendend goed bij. Als we later weer op de fiets zitten, barst ik in zingen uit:

*Zie ik de lichtjes van de Schelde
Dan gaat mijn hart wat sneller slaan
Ik weet dat je op mij zal wachten
En dat jij aan de kaai zal staan*

Maartje fietst onverstoort door en als we de straat van onze B&B binnenrijden, vraagt ze of ik misschien ietsje stiller wil zijn. ▶

B&B Casa Cava

Kasteel Wissekerke

Kasteel d'Ursel Hingene

Casa Cava

Als ik de volgende ochtend ontwaak uit een verwarde droom waarin Kapitein Haak, Bobbejaan Schoepen en Ivanhoe de hoofdrol speelden, staat Maartje al onder de douche. Niet veel later lopen we de ruime zaal van Casa Cava binnen, waar Dieter en Ingeborg al klaarstaan met een uitgebreid ontbijt. De huisgemaakte granola is heerlijk in de romige yoghurt, het spiegelei dat Ingeborg bakt is de perfectie nabij en de koffiemachine heeft alle begrip voor de koffiebehoeften onder ons. De fietsen die Dieter en Ingeborg gisteren ter beschikking hadden gesteld, mogen we ook vandaag weer gebruiken. Onze dank is groot.

Spoor bijster

De wind is deze nacht gaan liggen en het is een beetje bewolkt. Dat is goed nieuws, want we hebben een lange tocht voor de boeg. We besluiten eerst noordoostelijk naar kasteel Wissekerke onder de rook van Antwerpen te fietsen, en dan stroomopwaarts terug naar Dendermonde. Op de terugweg liggen dan in Bornem nog twee kastelen op onze route. Tevreden met dit strakke plan raken we vervolgens bij Temse ons spoor bijster en komen terecht in Buitenland, wat een prachtig dorpje onder aan de Scheldedijk blijkt te zijn. Gelukkig kunnen we in Hemiksem onze dwaling herstellen, vooral dankzij de veerpont naar Bazel, die ons afzet op een steenworp afstand van kasteel Wissekerke.

Opstand

Dirk had na een lange carrière in de ICT dringend behoefte aan iets anders, dus toen hij vlak na zijn pensioen zag dat de gemeente iemand zocht voor de balie van kasteel Wissekerke, twijfelde hij geen moment. "Alle dagen ben ik hier tussen mensen die van hun dagje uit iets bijzonders willen maken, dat geeft enorm veel energie," vertelt hij met een brede glimlach. En omdat de digitale revolutie goeddeels aan dit 16de-eeuwse kasteel voorbij was gegaan, heeft Dirk ook in de rustige uren genoeg te doen. Kasteel Wissekerke is op prachtige wijze in 19de-eeuwse stijl ingericht en vertelt het boeiende verhaal van de familie Vilain XIII, en met name van de opstandige Philippe en diens zoon Charles, die in het begin van de 19de eeuw samen rebelleerden tegen de Nederlandse koning/koopman Willem I. De opstand die op 25 augustus 1830 in Brussel begon en uiteindelijk leidde tot de scheuring van de Nederlanden en de onafhankelijkheid van België, wordt hier in geuren en kleuren getoond. Gelukkig is het stof in de tussenliggende jaren wat gaan liggen, waardoor je ook als Nederlander vandaag de dag zonder

gevaar voor eigen leven kunt genieten van deze interessante geschiedenis.

Champagne

Met de fiets aan de hand wandelen we door de sfeervolle kasteeltuin Bazel weer in. De terrassen lonken op het dorpsplein maar gedisciplineerd zetten wij koers richting Bornem, waar we twee kastelen willen bezoeken. Kasteel van Hingene is een typisch voorbeeld van een zogeheten *maison de plaisance*, in goed Nederlands een lustoord. Rijke stedelingen kochten in de 17de eeuw maar al te graag een luxueus buitenverblijf om gedurende de zomer de stinkende hitte van de grote stad te ontlopen. En ook al zijn de steden vandaag veel hygiënischer dan toen, als je hier het domein op komt fietsen, begrijp je die mensen wel. Vrouwen in baljurken, mannen in kleurige uniformen, een kamerorkestje dat een vrolijke wals inzet en *champagne à volonté*. De fantasie heeft hier weinig nodig om terug in de tijd te gaan. Het enige dat ontbreekt, is iets te eten, dus fietsen we naar het centrum van Bornem om tegenover het station in de tuin van het Bijhuis goed te lunchen. Als hoofdgerecht wacht ons daarna nog één kasteel.

Kasteelbezoek maakt dorstig, vinden we, dus hebben we wel een drankje verdiend

Marnix de Sainte Aldegonde

FAMILIE VAN DE SCHRIJVER VAN HET WILHELMUS

Op bezoek bij kasteel Marnix de Sainte Aldegonde, dat al meer dan duizend jaar bestaat. Duizend jaar is een abstract begrip. Het kasteel was bijvoorbeeld al zestig jaar oud toen de Slag bij Hastings werd uitgevochten – maar dat zegt ons niet zo veel. Het voornaamste dat je erover kunt zeggen is dat dit monument er nog verdomd goed uitziet voor zijn leeftijd.

De lange dreef ligt ingeklemd tussen dicht loofwoud, wordt hier en daar doorsneden door smalle slootjes en biedt een aangename verkoeling op deze verzengend hete dag. Na een kleine kilometer draait de bocht naar links en opent het bos zich. Onder een verwaalde eikenboom vindt een kleine kudde koeien de broodnodige schaduw in een weiland dat ondanks de warmte nog een malse groenheid vertoont. Ze malen traag hun kaken en staren loom voor zich uit, herkauwers in een eeuwenoud decor.

Sprookjesachtig

Even verderop doemt aan de rechterhand in vele tinten grijs het kasteel

op, sprookjesachtig tegen het staalblauw van de lucht en het groen van de bomen die het omzomen. Vergeef me dit bombastisch taalgebruik, maar bij zo'n majestueus tafereel gebeurt dat als vanzelf. Heel warm is het vandaag niet en het is bewolker dan ik had gehoopt. Het liefst zou ik nu schrijven dat onze paarden nodig aan verversing toe waren en dampend en briesend de laatste meters volbrachten voor ze mochten genieten van hun zo verdiende haver en een emmer helder water. In plaats daarvan zetten we onze fietsen netjes in de daarvoor bestemde rekken en wandelen we de ontvangstruimte binnen van kasteel Marnix de Sainte Aldegonde, ook wel kasteel van Bornem genoemd. ▶

*Wilhelmus van Nassouwe
Ben ick van Duytschen Bloedt
Den Vaderland ghetrouwe
Blijf ick tot inden doet*

We zingen het allemaal wel eens mee als het Nederlands Elftal voetbalt of wanneer Sifan Hassan of iemand anders goud veroverd op de Olympische Spelen. Veel van de mensen die weten wat een *acrostichon* is, weten dat omdat het ooit is uitgelegd aan de hand van het Wilhelmus, en anders weten we in elk geval nog wie het ooit geschreven heeft. Inderdaad: Marnix van Sint Aldegonde. Of beter nog: Philippe (Filips) de Marnix de Sainte Aldegonde.

Tegenover me zit graaf John II de Marnix de Sainte Aldegonde en ja, hij is een directe afstammeling van deze Philippe en al meer dan vijftig jaar eigenaar van dit kasteel. Hij was 28 jaar oud en net afgestudeerd toen hij het kasteel en het bijbehorende domein erfde. Als ik hem vraag of dat geen enorme verantwoordelijkheid was, antwoordt hij met groot gevoel voor understatement dat hij daar niet al te lang over heeft nagedacht. "Laat ik het maar proberen, dan zien we wel of ik het kan."

Zijn roemruchte voorvader heeft overigens nooit iets met dit kasteel te maken gehad. Toen Philippe als burgemeester van Antwerpen en uitgesproken metgezel van Willem van Oranje tijdens de Tachtigjarige Oorlog in 1585 voor de oprukkende Spanjaarden naar het noorden moest vluchten, was het kasteel weinig meer dan een bouwval. Pas aan het eind van de 18de eeuw komt het in handen van de familie en een eeuw later wordt het ingrijpend verbouwd tot het schitterende bouwwerk waar we nu te gast zijn.

Levenswerk

Terwijl The Beatles op het dak van Apple Records hun allerlaatste

De zalen die we bezoeken zijn weldadig, kleurrijk en zeer smaakvol ingericht

optreden verzorgen en Eddy Merckx zijn allereerste Tour de France wint, betreft graaf John II de vleugel van het kasteel waar vroeger het personeel was ondergebracht. "In het hoofdgebouw woonde toen nog een tante van me, en ik had graag wat privacy." Het hoofdgebouw heeft hij later omgetoverd tot museum. "In de kelders en de zolders van het kasteel lagen een paar spullen die volgens mij nog wel de moeite waren om te tonen." Ook hier spreekt hij op diezelfde aristocratische toon waarin het understatement tot kunst verheven is. "En in de kelder heeft niemand er wat aan."

De graaf vertelt graag en vol trots over het kasteel, en schroomt niet om ook over de problemen te praten. "De wetgeving van vandaag voorziet niet in privé domeinen van deze omvang. Dan komt er een ambtenaar met de wet in de hand vertellen dat veertig procent van het bos moet worden gekapt om te laten verwilderen met het oog op de biodiversiteit. Tegelijkertijd is echter vanwege de stikstofproblematiek een kapverbod uitgevaardigd en moet ik juist bomen planten. Dat laatste wordt dan weer verboden vanwege een provinciaal plan rond natuurbeheer." Hij lacht gelaten en haalt zijn schouders op. ▶

De 84-jarige graaf John II is al meer dan vijftig jaar eigenaar van dit kasteel

Hij is inmiddels 84 en heeft al veel zien komen en gaan. Maar de rust die hij uitstraalt betekent niet dat hij de boel op zijn beloop laat. “Hij staat pal voor zijn kasteel. Het is zijn levenswerk,” vertelt Luc even later. “Hij vecht ervoor met alle middelen die hij tot zijn beschikking heeft.” Luc is al sinds mensenheugenis de privé-secretaris van de graaf. “Hij is een speciale. Hij rijdt nog altijd zelf naar Zuid-Frankrijk met de wagen maar rijdt veel liever paard. Hij heeft het fysiek van een jongeman.” Luc bewondert de graaf en steekt dat niet onder stoelen of banken.

Complimenten

We mogen mee met een rondleiding. Enid, de gids, is een kordate en welbespraakte dame. Ze is kunsthistorica van opleiding en haar kennis van zaken is indrukwekkend. Soepel leidt ze ons door de geschiedenis van het gebouw en leidt ons via zalen, trappen en gangen naar het eerste hoogtepunt: de collectie prenten van Pieter Bruegel de Oude. Het is de grootste privécollectie ter wereld en bevat enkele unieke eerste staten. De begeesterende uitleg van Enid benadrukt terecht het unieke karakter van deze verzameling.

De ruimte die gewijd is aan Philippe, de 16de-eeuwse schrijver van het *Wilhelmus*, ademt respect zonder in verering te verzanden. De soberheid ondersteunt het verhaal dat hier wordt verteld. De zalen die we vervolgens bezoeken zijn daarentegen weldadig, kleurrijk en zeer smaakvol ingericht. Groot is onze verbazing als ons na afloop van de rondleiding wordt verteld dat de graaf deze inrichting hoogstpersoonlijk heeft verzorgd. “Soms probeerden we hem op andere gedachten te brengen,” vertelt Luc, “maar de graaf is resoluut in zijn beslissingen. En zoals zo vaak bleek

De collectie prenten van Pieter Bruegel de Oude is de grootste privécollectie ter wereld

hij gelijk te hebben. Hij heeft oog voor detail én voor de grote lijnen.” Als we bij de uitgang de graaf met zijn werk complimenteren, wuift hij onze complimenten bescheiden weg. “Met zulke spullen is het niet moeilijk om een mooie expositie te maken,” lacht hij. Samen drinken we een koel glas bier dat gebrouwen is in de nabijgelegen Abdij van Bornem. We proosten op wat was, op wat is en op wat hopelijk altijd zal blijven. Santé. ■

Uniek exemplaar, eerste staat grafiek van Bruegel
Onder: canapé bekleed met stof van een wandtapijt

